

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

להיכנס לחירות

אלי. הבעל, נראה תלמיד חכם לפי מראהו, בערך בגיל 65, החל לשתף אותי במאורע אישי שהעיק עלי.

"אני בן בכור למשפחה של שמונה אחים", סיפר האיש. "אבא היה אדם עשיר. נפטר לפני כחודשיים. באחרית ימיו התיישב אבא לשיחה עם רב בית הכנסת, העניק לו מעטפה ובה צוואה בשמונה העתקים זהים, בכתב ידו של אבא. 'אני כבר לא צעיר', אמר אבא לרב, 'לאחר אריכות ימי ושנותיי אנא מסור העתק אחד מן הצוואה לכל אחד מילדיי ותדאג בבקשה לוודא שהצוואה תקימה וכלשונה'.

"כשחזרנו מבית החיים לאחר ה'שבעה' עלינו לביתו של הרב. התיישבנו, הרב פתח את המעטפה, הוציא עותק אחד מן הצוואה והחל להקריא. אחרי רגעים ספורים חוורו פניו של הרב והוא ערך הפוגה קלה".

איש שיחי - מספר ר' אהרן מרגלית - שולף מכיס חליפתו עותק מהצוואה של אביו, ומראה לי. אני רואה דף חלק ללא שורות, כתוב בכתב פנינים מסודר בשורות ברורות מאוד. בלי להיות גרפולוג גדול אני מבין שאביו היה מסודר. אפילו מאוד.

"אבא פירט בצוואה עיזבון בשווי 11 מיליון שקלים בערך", ממשיך הבן לספר. "את העיזבון הוא מחלק בין שבעת ילדיו, למרות שיש לו שמונה ילדים. אני, הבכור, לא קיבלתי מאומה!

"גם האחים שלי היו בהלם. לא רק שלא קיבלתי כבכור פי שניים בירושה, אבא לא הוריש לי כלום!

"אחי כמובן הודיעו מיד שנתחלק בשווה. אבל אני לא

"שטח השדות שיש לי הוא עצום", מספר יהודי במקסיקו לקרוב-רחוק, צ'אלמער חביב שצריך לחתן ילדים והגיע למקסיקו לנסות לעשות כמה דולרים להכנסת כלה, "אם אתה רוצה להבין מאיפה מתחיל השטח ואיפה הוא נגמר, תעלה על הרכב שלי בשעת הזריחה, תיסע כל היום, כשתגיע השקיעה תדע שהגעת לסוף השטח שלי".

"אתה חייב למכור את הרכב", משיב הצ'אלמער. "גם לי פעם הייתה טראנטע כזו שבקושי נוסעת. תיפטר ממנו בהזדמנות הראשונה..."

***

הגיעה העת לצאת ממצרים.

"ותחזק מצרֵיך על העם למהר לשלחם מן הארץ". המצרֵים דוחקים את היהודים החוצה ולא מאפשרים להם להתעכב!

"ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ", בני ישראל אופים מצות בזריזות "כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה". לפעמים אין ברירה.

"וגם צידה", מסיים הפסוק, "לא עשו להם".

קראתי שוב ובדקתי אם מדובר באותו פסוק. התשובה חיובית: הם הכינו מצות כי לא היה זמן לחכות שהבצק יתפח והם לא הכינו צידה לדרך.

והבצק שהכינו מה הוא? לא צידה???

את הסיפור הבא סיפר ר' אהרן מרגלית. הוא לא יובא כציטוט, אך אתם תזכרו כל הזמן מי הדובר, נכון?

יצאתי מהרצאה קרוב לחצות הלילה. זוג הדור פנים ניגש

שמונה ילדים ירושה לשבעה

אם את הבצק אפו - צידה לא עשו?

הסכמתי. הצוואה של אבא ברורה וגם במחיר של מאות אלפי שקלים אני אקיים את רצונו.

"דבר אחד לא ברור לי מאז. אני 'שובר את הראש' והלב שלי שותת דם: הייתי הבן הכי קרוב לאבא. נפשית ופיזית. גרתי בסמיכות אליו, דאגתי לכל צרכיו, היה לנו קשר מיוחד במינו. למה אבא עשה לי את זה???"

"אם לא די בהפסד הכספי ובתחושת העלבון, הגיעו הדיבורים. הנשמות הטובות שהתוודעו לסיפור החלו לדבר שאבא נישל אותי מהירושה, ובוודאי שאין עשן בלי אש. 'אם אבא שלו התנכר לו לאחר מאה ועשרים', מצקצקים הצדקנים בלשון נוטפת, 'לך תדע כמה חמורים מעשיו'..."

"מספר שבועות הסתגרתי בבית. התביישתי להראות את פני בחוץ. כשהגיע ה'שלושים' סירבתי לצאת לבית החיים. כעסתי מאוד על אבא שגרם לי כזה עוול. מילא הכסף, אבל למה הבושות הנוראות הללו? מה עשיתי לא בסדר???"

"שניים מאחיי הפצירו בי שאעלה לקבר, ולו בשביל שלא אסבול בהמשך מנקיפות מצפון. הגעתי כמי שכפאו שד. לא הוצאתי מילה מהפה. כל האחים הבינו לנפשי והסתפקו בכך שהגעתי. לא ההינו לשכנע אותי מעבר לכך. ברגע שהנוכחים התפזרו, נותרתי לבדי מול הקבר הדומם. "עמדתי מול הקבר קפוא דקות ארוכות.

"כל אירועי החודש האחרון פרצו מתוכי לפתע כמלועו של הר געש לוהט. 'למה, אבא? ל-מ-ה-ה?' התייפחתי בבכי מטלטל, רועד ללא שליטה. 'מה רע עשיתי לך שככה עוללת לי?!' בכיתי את נשמת. אבל המצבה הדוממת לא החזירה מענה.

נותר בי כעס עצום על אבא. אני מוגיע את מוחי להבין איך ייתכן שאבא החכם והטוב שלי - גרם לי עוול משווע שכזה?

"לדבר בשם אבא אינך יכול, ר' אהרן. אבל אולי תוכל להרגיע את רוחי הסוערת?"

עמדתי ברחוב החשוך והקר, מספר ר' אהרן מרגלית. עוברים ושבים מעטים חלפו בשעה זו של חצות ליל חורף קר. גם הם חשו בדרמה שמתחוללת ובמבוכתו של האיש וחמקו באלגנטיות מן המקום.

לא באמת ידעתי מה לענות לו. ניסיתי בעיקר להעניק לו אמפתיה.

אבא היה איש מסודר? שאלתי אותו. מוחו עבד היטב עד פטירתו? הוא היה מוסרי? מחושבן? ישר-דרך?

על כל השאלות קיבלתי תשובות חיוביות. אפילו חיוביות מאוד.

פגעת אולי באבא? שאלתי את היהודי. "חוץ מדברים קטנים שעושה כל ילד", השיב בן שיחי, "אני לא זוכר

משהו כזה".

לשאלה מה עיסוקו, השיב היהודי שהוא אברך כולל. "מהיום שנכנסתי לחיידר לא עזבתי את כותלי בית המדרש. אבא היה גאה בי - היחיד מבין בניו - שלא עזב את הלימוד אף פעם. כשהיו קשיי פרנסה שוחחתי עם אבא על הרצון לצאת לעבוד. אבא ענה לי שאם לא אעזוב את הלימוד הוא יתמוך בי במלגה קבועה. 'גם כשיגיע זמנם של ילדיך להינשא', ענה אבא על השאלה שריחפה בחלל, 'אני אעזור לך'.

"12 ילדים יש לנו בלי עין הרע. בכל אחת מהחתונות קיבלתי מאבא חמישים אלף דולר לכל ההוצאות. גם לאחים שלי עזר אבא כמובן בהוצאות נישואי הילדים, אבל אני היחיד שקיבל סכום קבוע בכל חתונה שכיסה הכל".

עוד שאלה אחת נותרה לי: האם גם כשעזר הדולר היה 4.9 נתן לך אבא תמיכה של חמישים אלף דולר?

התשובה הייתה חיובית.

חיוך רחב פשט על פני: האם עשית חשבון כמה הם חמישים אלף כפול שנים עשר ילדים? בחשבון מהיר קיבלת שש-מאות אלף דולר שהם בערך 3 מיליון שקלים, בשקלול כל המלגות והתמיכות הנוספות שהזכרת. ואם אנחנו מחשבים 11 מיליון שקלים שהתחלקו לשבעה אחים וכל אחד קיבל בערך מיליון וחצי שקלים - הרי שקיבלת בדיוק פי שניים מכל האחים שלך...

"הורדת לי סלע מהלב", אמר היהודי. "לא יכולתי לסבול את ההרגשה הזאת. אבל עכשיו אני מבין שאבא נתן לי יותר מהאחרים. פי שניים בהידור, בחיי חיותו. הוא לא כעס עלי ולא ניסה להעניש אותי. להפך... "כל שהיה חסר לי הוא מעט יישוב הדעת ועשיית סדר בדברים".

בני הזוג החליטו לעשות מלווה מלכה גדול ולהזמין תזמורת. "גם את ר' אהרן נזמין", הצהירו. ציננתי את התלהבותם: כסף לא קיבלתם - אמרתי להם - ואתם מחפשים על מה להוציא?..."

* * *

נחזור לשאלה בה פתחנו: אם בני ישראל אפו את בצקם במהירות טרם יחמץ, מדוע נאמר שלא הכינו להם צידה? ובכלל, מה פתאום להכין בצק לפני שיוצאים לדרך?

את השאלות הללו שאל רבי ישראל בקמייסטר. לפני שהוא מקדים להן תירוץ, הוא מוסיף משל:

בחדרון הקטן הצטופפו חמישה אסירים. כל אחד מהם ריצה עונשי מאסר כבדים והם נכלאו בתא מסורג בעל דלתות פלדה עבות. בשעות כאלה היה התא שקט להחריד. שתיים אחר חצות הלילה. המדינה כולה אמורה

לנום בתרדמה עמוקה.

צעקות רמות החלו להישמע לפתע. תחילה מרוחקות ולא ברורות, אך לאט לאט הן התחזקו, קולות נוספים נשמעו בהיסטריה. האסירים התעוררו וניסו לטפס אל האשנב המסורג. אולי בעלטה יוכלו לראות משהו.

בקו האופק שרר צבע כתום מוזר. העשן הכבד שהיתמר יחד עם צעקות האזרחים שהגיעו אל הכלא - סיפקו תמונת מצב עגומה: העיר עולה באש.

התושבים המפוכחים מלשונות האש הגבוהות המשתוללות בהתפרצות חום אדירה, לא ניסו אפילו לכבות את האש. הם פשוט ברחו על נפשם וקיוו לצאת מטווח הסכנה בהקדם.

האסירים ידעו שלנסות לפרוץ את התא זהו מעשה חסר סיכוי.

הם נעולים. מתישהו יגיעו לשונות האש עדיהם ואם הם לא ייחנקו למוות מן העשן, או ייכוו עמוקות מן החום, אחוזי סיכוי בודדים שהאש תפיל עבורם את חומות הכלא והם יוכלו לצאת בשן ועין לפני שהמלאך המשחית ייטול את חייהם.

כרגע - הכל נעול!

האם האסירים יחזרו בינתיים לישון ברגוע על מיטותיהם משום שאין להם דרך לצאת מן התאים? בוודאי שלא!!!

אם טיפת דעת בקודקודם, הם יכססו ציפורניים בתקווה קלושה להינצל אם ייווצר להם חלון הזדמנויות כלשהו.

* * *

בני ישראל יושבים בליל ט"ו בניסן במצרים.

"ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים... ותהי צעקה גדולה במצרים כי אין בית אשר אין שם מת". המשחית משתולל בחוצות. הלב נצמת באימה. החששות מתגנבים פנימה: לברוח? להישאר? מה קורה אצל השכנים? אצל אחי? אצל הוריי? כולם בסדר?

היהודים רוצים לצאת החוצה. אבל הדלתות נעולות! הן ה' ציווה "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" (השנה קיבלנו מתנה מיוחדת מאת הבורא: המחשה חיה לנעשה אז במצרים).

אי אפשר לצאת!

אי אפשר להתעדכן!

חוזרים לשולחן כרגיל לאכול מבשר הקרבן ומהמנות והמרור?!

בניגוד לכל היגיון, למרות צונאמי הרגשות המשתולל בלבבות ופועם בהם בקצב מטורף, בני ישראל ממשיכים לחוג את סדר ליל הפסח ככל משפטיו וחוקתו! אף אחד לא יוצא מפתח ביתו (שום חכמולוג לא ניסה לפתוח את

הדלת לאליהו הנביא או לחפש מניין ל'הלל')! הדלתות נותרות נעולות והיהודים ממשיכים בחגיגה נעלית המתעלמת לחלוטין מהכאוס והמוות השוררים ברחובות מצרים.

בבוקר השכם מתחילה בקרת הנזקים במצרים. הגוויות נספרות והלחץ של המצרים מזנק לשחקים בעקבות הדיווחים שזורמים מכל מוקדי המידע.

המצרים דופקים על דלתות היהודים. "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ".

כנראה שברגע זה נשאלה לראשונה השאלה היהודית שחוזרת על עצמה מדי פסח מחדש: מה אוכלים?

יוצאים לחירות. אבל מה הולכים לאכול בדרך???

בני ישראל מקבלים את השבח הגדול ביותר: "ויאפו את הבצק... עוגות מצות כי לא חמץ. כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם".

במשך הלילה הנורא בו התהפכה חרב המוות וקצרה רבבות מצרים, לא חשב אף אחד 'מה נאכל מחר'?

רק בבוקר, כשהגיעו המצרים וזירזו את בני ישראל לצאת, נזרקו מים ובצק לקערה, עורבבו במהירות שיא, פיסות בצק שוטחו בצורה בלתי מזוהה על דפנות התנור ונרדו במהירות מפליאה.

בלילה? בלילה עסקו בני ישראל במצוות ה'! בעשיית רצונו! אף אחד לא חשב להכין צידה לדרך.

בבוקר? נו, בבוקר אין ברירה. חייבים להכניס משהו לפה. עיסות שטרם החמיצו נזרקו לתנור ואפו חג לדורות.

* * *

היציאה ממצרים לחירות היא הנושא

הכי מדובר בפסח.

אבל רגע לפני שיצאו לדרך, בחצות הלילה עד הבוקר - הולידו לנו שעות האפלה והעוצר במצרים חירות עולם.

יהודי שמשוגל להתנתק מהרגש, מהלחץ, מהפחד, מהבהלה (להיפטר מה'טראנטע'ס' שמכבידים את נפשו) - ולהתכנס בעצמו ביישוב הדעת. להתחבר לאלוקיו ולנשמתו, לבטוח בבוראו ולשמוח במצוותיו, גם אם מסביב יהום הסער ויימוטו מוסדות תבל, הוא יכול לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

זהו, אם תרצו, הלימוד המיוחד של פסח מדי שנה. החל מהניקיונות והזהירות מחמץ וכלה בשאלות אזוטוריות פסחיות של 'מה נאכל'. עוצרים את מרוץ החיים לשבעה ימים בהם מטעינים מחדש במלאי את המוצר הנדיר -

יישוב הדעת.

בני חורין!

מי חשב על צידה בלילה?

ניתוק מדאגה חיבור לחירות

לְשַׁכַּח אֶת הַטֵּבָע

לה' שעמדו בניסיון ולא כעסו בערב החג.

על אריזות החטיפים הופיע מספר טלפון עם מבצע. אחרי שהילדים הקישו את קודי האריזות, הגיע טלפון בלילה: זכיתם בפרס הגדול - מכונת כביסה, תנור ו... מקרר!

* * *

תלמיד חכם נכנס אל הגראי"ל שטיינמן ושאלה בפיו: רצונו להבין מהם מ"ט שערי טומאה בשפה ברורה ומובנת.

השיב לו הגראי"ל שטיינמן: "מ"ט שערי טומאה אלו המידות הרעות שיש בכל אדם. בכל שנה בימי ספירת העומר, זוכה מי שעמל על תיקון מידותיו לצאת מעט מעט משערי המידות הרעות ולהיכנס בשערי קדושה של המידות הטובות!"...

ימי הספירה, ימי הכנה לקבלת התורה הם.

בליל הסדר אנו זוכים להארה גדולה ועצומה. לאחריה חוזרים לאחור ומתחילים לרכוש את ההארה הזו על ידי עבודה עצמית.

כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע דיבר בקודשו: מה שאדם מנסה לתקן את מידותיו על ידי חשבון הנפש הוא דבר טוב. אולם הרבה יותר טוב לעבוד על המידות ולתקן באמצעות לימוד התורה. שכן חשבון הנפש השפעתו מוגבלת וזמנית מאוד. אך עבודת המידות שעושה יהודי על ידי לימוד התורה הקדושה בעמל ובטהרה - נשארת לנצח!

ועל ידי התורה הקדושה - למדנו מדברי ה'אור החיים' הקדוש - כבלי הטבע אינם רלוונטיים עוד!

ביותר, אך מרוב התרגשות נשפכה לה כמות גדולה של אקונומיקה למנוע המקרר וזה האחרון שבק חיים...

מרוב הפחד מה יאמר בעלה, היא התקשרה לכתובת הראשונה שעלתה בדעתה: לרב.

ביקשתי ממנה את המספר של הבעל, תוך שאני מתחייב שהכל יהיה בסדר. התקשרתי לבעל וגלגלתי איתו שיחה. תוך כדי הדברים סיפרתי לו את הידוע מצדיקים שכדאי מאוד להימנע מכעס בכל השנה בכלל ובערב פסח בפרט. הכנתי אותו לאט

תקנה חטיפים, תעצרו את הניקיונות. תעשו מסיבה גדולה ותשמחו שעמדתם בניסיון

לאט לבשורה, ואז סיפרתי לו על המקרר. הפצתי בו שיתגבר ויעמוד בניסיון.

"אז מה נעשה, הרב?" הוא שאל.

תקנה חטיפים - כשר לפסח כמובן - אמרתי לו. תגיע הביתה, תעצרו את הניקיונות. תעשו מסיבה גדולה ותשמחו שעמדתם בניסיון הכעס. לגבי המקרר? אין לי מושג איך, אבל אני בטוח שבזכות ההתגברות שלך - ה' יעזור במהרה.

הוא הגיע הביתה עם חיוך רחב ומיני מגדים, הילדים ברכו בקול רם, ואחר כך עשו ריקוד בסלון להודות

הגמרא במסכת חולין (ז.). מספרת מעשה ברבי פנחס בן יאיר שהלך לפדיון שבויים. בדרך הגיע לנהר גינאי ולא יכול לעבור בו מחמת זרם המים. אמר לו "גינאי חלוק לי מימין ואעבור בך". בתחילה הנהר סירב, גזר עליו רבי פנחס בן יאיר שייחלק ואם לא - לא יעברו בו מים לעולם.

הנהר חלק את מימיו ורבי פנחס עבר בו. אלא שאז הגיע יהודי שנשא חיטים לצורך אפיית מצות, ואם יעבור במים - יירטב. גזר רבי פנחס שוב על הנהר ונחלק. בפעם השלישית גזר רבי פנחס על הנהר ונחלק אף עבור ערבי שהיה איתם, שלא יאמר "כך עושים לבני לוויה".

רב יוסף (בגמרא שם) עומד על כך שמשה רבנו קרע את הים פעם אחת, ואילו רבי פנחס בן יאיר חלק את הנהר שלוש פעמים.

מבאר על כך ה'אור החיים' הקדוש (שמות יד, כז): משה רבנו קרע את הים לפני מתן תורה וזהו חידוש גדול. רבי פנחס בן יאיר קרע את הנהר לאחר מתן תורה וזה כבר לא חידוש כל כך גדול...

* * *

סיפר הרב חיים זאיד: באחד מערבי פסחים קיבלתי טלפון בהול. על הקו גברת מבוהלת שסיפרה שמצבם הכלכלי קשה מאוד. במשך תקופה ארוכה שלושת מוצרי החשמל הבסיסיים בביתם נאנקים קשות: תנור, מכונת כביסה ומקרר.

הם חסכו במשך זמן רב והצליחו סוף סוף לקנות מקרר חדש.

בלהט הניקיונות לפסח רצתה הגברת לנקות את המקרר בצורה הטובה